

De persoon achter de

In het verdachtenverhoor praten over eerlijkheid, symboliek en vrijheid? De meeste verdachten, collega's en teamchefs moeten er op zijn minst aan wennen. Maar menig officier van Justitie is achteraf juist blij.

Abstracte thema's als vrijheid of het gebrek daaraan binnen een relatie, kunnen in het verhoor aan bod komen en een mogelijk motief blootleggen.

“Vroeger sprak ik ook al met een verdachte over financiën. Namelijk tijdens het praatje pot, om kennis te maken met de verdachte. Met de zaak had dat verder niets te maken”, zegt zedenrechercheur Bart Scholts van district Zuid Oost Drenthe. “Nu praat ik in het verhoor ook over geld, zeker met een verdachte van een roofmoord. Ik wil van hem weten hoe belangrijk geld voor hem is, wat hij voelt als hij veel geld heeft of juist weinig, en welke waarde geld voor hem heeft. Later, in het zaakgerichte deel van het verhoor, confronteer ik hem met zijn eerdere uitspraken. Soms zijn die eerdere uitspraken zelfs in de bewijsvoering te gebruiken zonder dat de verdachte bekend heeft.”

Het verschil tussen vroeger en nu, is dat het aloude praatje pot is vervangen door het zogenaamde persoonsgericht verhoor. Alle professioneel verhoorders (verplicht opgeleid op niveau 4) zijn getraind in deze methode. Scholts: “Dit onderdeel van het verhoor is gericht op de persoon van de verdachte, maar nu ook in relatie tot de zaak. Dat is een van de voordelen: je bent direct zaakgerelateerd bezig. Vroeger was je zo een dag kwijt met een kennismakingsgesprek, dat voor de zaak verder niets opleverde.”

Nieuw

Scholts staat ook op de gezamenlijke TGO-lijst van de drie noordelijke regio's, waarvoor hij de verplichte opleiding Verdieping Verhoor (VVH) heeft gevolgd. Een belangrijk onderdeel van deze opleiding en van het 'verhoor nieuwe stijl' is het persoonsgericht verhoor. Dit is eigenlijk afgeleid van de verhoren in zedenzaken. “Voor zedenrechercheurs is het gebruikelijk al vrij snel in het verhoor het onderwerp seksualiteit bespreekbaar te maken. Enerzijds om de verdachte eraan te laten wennen te praten over intieme details, anderzijds om zoveel mogelijk te achterhalen over

zaak

de gevoelens en gedachten over seks van de persoon in kwestie. Maar op diezelfde manier kun je andere onderwerpen bespreken, zoals geld of relaties.”

Al jaren geleden werd dit idee uitgebouwd in de Training Professioneel Verhoren in Utrecht en overgenomen in de huidige opleidingen VVH en VUG voor professioneel verhoorders. Zowel zelfstandig verhoordeskundige en docent verhoortechniek Riekje Stokes als docenten Ron de Ruiter en Marnix Willems van de Politieacademie geven de cursussen.

De persoon van de verdachte

Stokes: “Bij het persoonsgericht verhoor kijk je naar de persoon die je voor je hebt en naar zijn beweegredenen. Daarom bespreek je thema’s met de verdachte die met de zaak te maken kunnen hebben. Zulke thema’s kies je dus op basis van de zaakinformatie.”

Een voorbeeld ter illustratie. Een man belt 112, met de mededeling dat zijn vrouw van de trap is gevallen en ‘dat het niet goed is’. Bij aankomst van de hulpdiensten blijkt de vrouw overleden. De sectie wijst uit dat de val van de trap niet de doodsoorzaak is, maar dat de vrouw zich verweerd heeft tegen extreem geweld waaraan zij uiteindelijk is overleden. Hoewel er weinig belastende feiten zijn, wordt de man als verdachte verhoord. Bij het maken van het verhoorplan stellen de rechercheurs mogelijke scenario’s op, op basis van de zaakinformatie. Ongewild draagt de man zelf ook een scenario aan. Enkele dagen na de dood van de vrouw treffen collega’s de weduwnaar namelijk thuis aan, met een kopje koffie en een krantje en perfect in zijn element. Dit brengt de rechercheurs op het idee tijdens het persoonsgericht verhoor met de man onder andere over vrijheid te praten. Al snel wordt duidelijk dat in deze relatie de man wikte en de vrouw beschikte. De verdachte doet in dit deel van het verhoor expliciete uitspraken over een mogelijk motief.

Stokes: “De kunst is zulke abstracte thema’s om te zetten in een normaal vraaggesprek. Bij een thema als vrijheid (of het gebrek daaraan) kun je denken aan vragen over wie wat bepaalt binnen de relatie: wie gaat er over de afstandsbediening, over de vakantie, over het geld. Maar ook: wat betekent vrijheid voor de verdachte en wanneer voel hij of zij zich vrij. Rechercheurs leren gaandeweg op creatieve manieren zo’n abstract onderwerp bespreekbaar te maken.”

Vorbereiding

Tijdens de voorbereiding van het verhoor is het dus van belang de zaakinformatie goed door te nemen en de persoon van de ver-

De rol die symboliek speelt in het leven van de verdachte kan interessant zijn.

■ Verdachtenverhoor

>> dachte te bestuderen. Beide kunnen thema's opleveren voor het verhoor. Daarnaast moeten verhoorders tijdens de voorbereiding bepalen of zij ondersteuning nodig hebben van externe deskundigen. Stokes, zelf ook extern deskundige: "Soms is het nodig dat een gedragsdeskundige vaststelt of een verdachte wel gehoord kán worden. Dat moet je als rechercheur herkennen. Ook moet een rechercheur kunnen aangeven wanneer de hulp van een gedragsdeskundige nodig is in de regiekamer tijdens het verhoor of bij het maken van het verhoorplan." Docent Ron de Ruiter: "Door een goede voorbereiding maximaliseer je het effect van een verhoormethode. Je zult dus altijd tot het uiterste moeten gaan om voldoende tijd voor die voorbereiding vrij te maken. Als je het persoonsgerichte en het aansluitende zaakgerichte verhoor in alle facetten voorbereidt – dus ook met een bewijsmatrix en verhoorplannen – kom je minder snel voor verrassingen te staan tijdens het verhoor. Het is niet handig te proberen een verhoor op goed geluk uit te voeren. In de praktijk gebeurt dat helaas nog wel. Zelfs bij de zwaardere zaken. Afwijken van een vooraf gekozen strategie of verhoordoelen en omsingelvragen, kan best eens nodig zijn, maar dat kun je des te beter als je de methode echt goed beheerst en weet uit welke opties je kunt kiezen."

Scenario's

Essentieel is de thema's voor het persoonsgericht verhoor breed te kiezen en hierover open vragen te stellen. Scholts: "Als verhoorder wil je natuurlijk het liefst een verdachte die een verklaring aflegt conform de waarheid. De verleiding is dan ook groot om zo snel mogelijk te vragen: 'Wat is er gebeurd?' Het risico daarvan is dat de verdachte met een verhaal komt waar hij niet meer vanaf is te brengen. Dan beland je in een welles-nietesdiscussie.

In het persoonsgericht verhoor kun je achterhalen hoe de verdachte denkt en werkt. Bij de waarheidsvinding en zelfs bij de bewijsvoering is dat van grote invloed. We hebben dat meegemaakt in een zaak tegen een verdachte van verkrachting binnen het huwelijk. Doordat we deze man tijdens het zaakgericht verhoor confronteerden met zijn eerdere uitspra-

ken, kwam hij zo in het nauw dat hij niets meer wilde zeggen. Volgens de officier van Justitie was het toch een sterke zaak, door alles wat de verdachte al in het persoonsgericht verhoor verklaard had over zichzelf, de relatie met zijn vrouw, seksualiteit en dominantie. Hij achtte het een bewijsbare zaak, ondanks dat de verdachte niet meer wilde verklaren."

Gedragskundig docent Marnix Willems: "De effectiviteit van het persoonsgericht verhoor is lastig wetenschappelijk te bepalen. Maar het heeft ontegenzeggelijk een aantal voordelen. Een daarvan is dat de verdachte gedurende het hele verhoor zeer veel ruimte krijgt de waarheid te vertellen, ook tijdens het persoonsgerichte gedeelte. Een ander voordeel is dat je een dusdanige relatie met de verdachte opbouwt, dat een verdachte je mogelijk om die reden het echte verhaal gunt. Daarnaast geeft het persoonsgericht verhoor je tactisch handvatten om later op terug te komen." Scholts ziet dit in zijn dagelijkse praktijk bevestigd en ook zijn collega's raken ermee vertrouwd. "Van de hele rechercheafdeling hebben drie mensen de opleiding gevolgd en zij kennen dus deze methode. Maar andere collega's beginnen ook te zien wat het resultaat is. Het persoonsgericht verhoor is natuurlijk geen doel op zich, maar een middel. Maar wel een middel dat werkt."

Talent

Naast een goede voorbereiding heeft een verhoorder ook een aantal kwaliteiten en vaardigheden nodig. De Ruiter: "Ten eerste is het een kwestie van talent. Veel kun je leren, maar een aantal eigenschappen is onontbeerlijk. Je moet als verhoorder betrouwbaar zijn. Je moet je kunnen verplaatsen in de verdachte, zijn achtergrond, cultuur of omstandigheden. Daarnaast moet je over empathie en een open mind beschikken. De rest kun je trainen en dat gebeurt dan ook in de cursussen VVH en VUG."

Dat bij een bepaald type verdachte een geschikte verhoorder past, ontkennen zowel Marnix Willems als Bart Scholts. Willems: "Het komt wel voor dat een bepaalde combinatie van personen niet productief is. Dan moet je de verhoorder idealiter vervangen. Maar het is niet zo dat iemand met dezelfde hobby of culturele achtergrond per defenitie geschikter is als verhoorder dan een ander. Of de verhoorder bij wijze van spreken supporter is van dezelfde voetbalclub, is maar één van de factoren waarop je kunt selecteren. Je kunt ook selecteren op dialect, of leeftijd. Waar het om gaat is dat je de keuze voor een bepaalde persoon kunt beargumenteren. Is de verdachte agressief tegen vrouwen, dan is een vrouwelijke verhoorder misschien niet effectief."

Scholts: "In ons team wordt de verhoorder geselecteerd op basis van beschikbaarheid en niet op de match met de verdachte. Volgens mij is dat ook helemaal niet nodig. Integendeel zelfs. Ik verhoorde een verdachte die begon over het taoïsme en handoplegging. Het had voor mijn gevoel duidelijk met de zaak te maken. Ik weet niets van het taoïsme en wilde dus het naadje van de kous weten. Daardoor vroeg ik heel goed door en de opgevoerde handoplegging als pijnbe-

Ook al doet een verdachte geen uitspraken over het misdrijf, de zaak kan bewijsbaar zijn door diens verklaringen over normen, waarden en beweegredenen.

strijding bij een in dit geval wilsonbekwaam slachtoffer, bleek inderdaad een rol te spelen in de gebeurtenissen.”

Verantwoordelijk

Als verantwoordelijken voor het onderzoek, moeten de teamleiding en de officier van Justitie staan achter de gekozen verhoormethode. Stokes: “Ze moeten het eens zijn met de binnen de methode gekozen aanpak, blijkend uit de inhoud van het verhoorplan. De uiteindelijke uitwerking kunnen ze gerust aan het verhoorkoppel en eventuele coaches overlaten. Uiteraard wel na overleg over functionaliteit en proportionaliteit van het persoonsgericht verhoor binnen de termijn die

op dat moment voor het verhoor beschikbaar is. Daarom leren cursisten tijdens de VUG ook het idee achter het persoonsgericht verhoor en de gekozen aanpak te presenteren en te beargumenteren. Zelf hou ik regelmatig presentaties om een en ander te verhelderen, want zeker de leidinggevendenden in een onderzoek moeten weten hoe professioneel verhoorders werken en waarom.” ■

Rosmarijn.zuring@politieacademie.nl

Voor meer informatie:

PKN > Opsporing > Verhoor > Verdachtenverhoor

Ingezonden

Ingezonden brieven kunnen worden gestuurd naar: redactie.blauw@politieacademie.nl
Blauw behoudt zich het recht voor brieven in te korten.

Verhoor

Graag wil ik reageren op het artikel 'Drugsmoord in Capelle aan de IJssel' in Blauw nr. 9. Het gaat mij om het stukje Leermomenten met daarin de zin: 'Het gebruik van een verhoorresearcher die de cultuur van de verdachte kent en de bijbehorende taal spreekt, heeft enorm bijgedragen aan de bekentenis van S. Onder andere de dramatische vraag: "De moeder van jouw kind zou over deze moord liegen?" doet S. bekennen.'

Deze zin roept bij mij de volgende vragen op:

Gaat het in deze zaak om waarheidsvinding of een bekentenis?

Zou deze vraagstelling kunnen leiden tot een ongeoorloofde druk (art. 29 Sv)?

Natuurlijk begrijp ik dat het maar een klein stukje is uit waarschijnlijk meerdere verhoren van de verdachte, maar toch vraag ik mij af waar de prioriteit lag. Met de huidige ontwikkelingen op gebied van verhoor wordt in de opleiding veel aandacht besteed aan waarheidsvinding. Ook wordt veel tijd gestoken in het leren werken met en het maken van een verhoorplan. Uit ervaring weet ik dat een vraagstelling als het genoemde leermoment niet in een verhoorplan mag voorkomen. In het kader van de methode Standaard Verhoor Strategie wordt er gewerkt met een open vraagstelling en als het kan geen gesloten vragen. Uit de rechtspraak zijn meerdere gevallen bekend dat de rechter tot een vrijspraak is gekomen omdat er in een verhoor in strijd met 29 Sv is gehandeld. Dit doet afbreuk aan de kwaliteit van het proces-verbaal. Ik denk dat de heer Buuema ook dit soort zaken bedoelde in zijn kritiek op het politieproduct. Naar mijn mening had dit leerpunt zodanig geformuleerd moeten worden om het in de toekomst anders te doen.

Frans Bos

Oud rechercheur (FLO)
Regiopolitie Zeeland

Reactie

'De culturele achtergrond van de verdachte en zijn gebruik van de Antilliaanse straattaal kunnen belangrijke aspecten zijn ter voorbereiding van een verhoor. Het is goed dat men hier op let en verhoorders bewust selecteert. Vanuit een cultuur bezien is de keuze verdedigbaar om bij confrontaties ook eventuele familiebanden tussen de verdachte en de bron van de (belastende) verklaring mee te nemen. Voor een verdachte kan het de waarde van die bron en daardoor de kracht van confrontaties vergroten. Een open vraagstelling is echter raadzaam. In dit geval zouden de confrontaties dan kunnen luiden: "Waarom zou zij (de moeder) dit hebben verklaard?", "Welk belangen heeft zij om een leugenachtige verklaring af te leggen, als zij ook moeder van jouw kind is?" Een confrontatie is vooral effectief als deze neutraal wordt uitgevoerd. Om het risico te beperken dat de verdachte als uitvlucht de betrouwbaarheid van de bron en diens verklaring gaat betwisten, is 'bronomsingeling' een goed middel. Hierbij wordt in een eerdere fase van het verhoor met de verdachte besproken in hoeverre hij de bron betrouwbaar vindt. In hoeverre zijn er redenen waarom de bron leugenachtig over hem zou verklaren? Een verdachte die een bron betrouwbaar heeft genoemd, zal na een confrontatie minder snel de waarde van de bron alsnog trachten te reduceren.

Binnen het verhoor moet waarheidsvinding centraal staan. De heer Bos stelt dat zeer terecht.

Maar feitelijk bestaan er geen bezwaren tegen een bekentenis, mits deze conform de waarheid is afgelegd en op een geoorloofde wijze is verkregen. Uit het artikel valt voor mij niet op te maken of de prioriteit in het aangehaalde verhoor te veel op het verkrijgen van een bekentenis heeft gelegen.

Ik verwacht niet dat deze ene vraagstelling als ongeoorloofde druk zal worden uitgelegd, gelet op de jurisprudentie betreffende het 'Pressieverbod'. (art. 29 WvSv)

Het uiteindelijke oordeel ligt natuurlijk altijd bij de rechter.'

Ron de Ruiter

Docent verhoortechnieken Politieacademie